Öland i raritetstider

Torsdag 12 maj – söndag 15 maj 2022

Öland i raritetstider

Datum: 12 – 15 maj 2022

Ledare: Kerstin Nordenadler och Lasse Berglund

Deltagare: Barbro Strråt, Monica Ahlberg, Anna Lotsander, Caitlin Wilkinson, Jarl Schuberth, Magnus Johansson och Björn Eklund

Omslagsfoto: Kerstin Nordenadler

Sammanfattning

Intensiva dagar på södra Öland med mycket skådning, många lokaler och många arter. Vi som åkte tillsammans var i blandade åldrar som alla kom bra överens. Alla hjälptes åt med artbestämning, läten och att hitta fåglarna i fält. Vädret var till största delen fint. Det blåste en hel del, men inte så att det störde. Totalt blev det cirka 20 lokaler och 136 arter under resans fyra dagar, bland annat änghök, skärfläcka, gravand, småtärna, kentsk tärna, skräntärna, myrsnäppa, kustpipare, rödspov, myrspov, dvärgmås, ljungpipare, ägretthäger, kornsparv, halsbandflugsnappare och härmsångare.

Ölands södra udde med sin karaktäristiska fyr Långe Jan. Foto: Anna Lotsander.

Torsdag den 12 maj

Sju glada resenärer klev upp i ottan för att mötas klockan 06:30 på Gullmarsplan. Fågelskådare är som bekant enkla att identifiera på håll, så vi hittade lätt igen varandra i den begynnande morgonrusningen. Kort därpå anlände Lasse och Kerstin i den minibuss som ska ta oss till Öland. Tanken var från början att färdas merparten av sträckan med tåg, men deltagarantalet och höga biljettpriser motiverade ett undantag denna gång.

Nio resenärer i en minibuss mot normalt åtta ställer höga krav på en slimmad packning. Inga bekymmer! Med mindre packning än vanligt och Monica som packmästare gick väskor, ryggsäckar, tub-

kikare och stativ in i bagageutrymmet utan större problem. Strax före klockan slår 07 var logistik-övningen avklarad och bussen kunde rulla iväg söderut.

Fördelen med att åka minibuss är att vi kan skåda på vägen ned. Resan är målet, sägs det ju. Efter två timmar nådde vi vår första anhalt: Herrebro våtmark i Norrköping, en nyanlagd våtmark precis intill E4. Fågelföreningen i Norrköping skriver på sin hemsida att det finns ett fågeltorn där som ger bra överblick över området. Det siktade vi in oss på. Viss förvirring rådde när vi försökte hitta parkering, men till slut hamnade vi rätt.

Vi plockade med oss lite fika och började promenera bort mot tornet. På vägen välkomnades vi av näktergalen och ivriga sånglärkor. Några av oss fick beundra en större hackspett på ett par meters avstånd medan hon letade efter något gott att äta inne i ett buskage.

Promenaden till våtmarken tog cirka tio minuter. Lokalen visade sig vara oerhört trevlig och bjöd på arter som grönbena, skedand, snatterand, bläsand, gräsand, kricka och vigg. Starar och ladusvalor for fram över vattnet i hög hastighet. Vi noterade även sångsvan, enkelbeckasin, grågås, tofsvipa, gök, törnsångare och sävsparv, bland annat. Totalt stannade vi i drygt en timme innan det var dags att ge sig av igen.

Minibussen tog oss sedan till resans andra stopp: kulturreservatet Stensjö by i Oskarshamn.

I Stensjö by förflyttas man långt tillbaka i tiden till ett landskap som präglats av slåtter och bete under flera hundra år. Och det är inte bara omgivningen som är vacker, även vädret hade slagit om och visade sig från sin bästa sida. Foto: Anna Lotsander.

Eftersom klockan hade hunnit närma sig lunchtid passade vi på att äta vår medhavda matsäck här. En rödstjärt underhöll under tiden. Efter maten tog vi oss tid att se oss omkring bland husen från 1700- och 1800-talet, men fokus flyttades snart tillbaka till fåglarna igen. Det ligger ett vattendrag några minuters promenad bort dit vi gick med hopp om att få syn på en forsärla. Någon sådan bemödade tyvärr inte att visa upp sig. Bättre lycka nästa gång! Lokalen bjöd på färre arter men får trots det fem av fem svalor i betyg. Och helt fågeltomt var det ju inte. Vi fick bland annat se svartvit flugsnappare, gråsparv, pilfink, sädesärla, grönfink, bofink och kanadagås under vårt besök.

Det tredje och sista stoppet före bron gjorde vi vid Emån, inte långt från Stensjö by, för att ge forsärlan ett nytt försök. På vägen ut mot udden där vi skulle hålla utkik råkade vi skrämma upp en nervös drillsnäppa som for iväg och varnade högt. Vi behövde inte spana särskilt länge denna gång innan det visade sig att vi hade vi turen på vår sida. På andra sidan ån dök forsärlan upp med sin ständigt vippande stjärt. Skönt! Nu kunde vi nöjt sätta oss i bussen med siktet inställt på Ölandsbron.

Halvvägs över bron drog resans officiella Ölandslista igång. Alla arter vi såg från och med nu och som var nya för resan ropades ut högt i bilen. Storskarv och knölsvan är lätta att identifiera från bron och blev bland de första att hängas in.

Innan vi åkte till Ottenby vandrarhem, där vi ska bo de kommande dagarna, gjorde vi ett besök vid en av Ölands mer välkända fågellokaler: Beijershamn. På stigen mot vattnet välkomnades vi av en sjungande härmsångare, och Magnus upptäckte ett par bläsgäss bland grågässen på ängen vi passerade.

Första stoppet på ön var Beiljershamn. Foto: Anna Lotsander

På revlarna och strandängarna vimlade det av strandskator, skärfläckor, tofsvipor, större strandpipare, gravänder och mycket mer. Det blåste rejält, men vi trotsade vinden och ägnade ett par timmar här. För att komma undan en stund gick vi en kortare skogstur. Vi tittade bland annat till en holk där det tidigare år häckat halsbandsflugsnappare, men i år visade det sig vara svartvit flugsnappare som tagit holken i beslag. En fin art det med, förstås!

Efter Beijershamn åt vi en bit mat på Lindas pizzeria, det enda restaurangalternativet som finns tillgängligt en vardagkväll på södra Öland i mitten på maj. Därefter åkte vi och handlade mat för de kommande dagarna innan vi rörde oss mot vandrarhemmet. Väl på plats rev vi av en artgenomgång och gick grovt igenom morgondagens schema. Eller ja, riva av och riva av. Anna hade noterat vilka arter som sågs på fastlandet, men listan var gammal och arterna står inte i samma ordning som på den lista alla fått av Kerstin. Två listor i olika ordning i kombination med en lång och intensiv dag är inte ett recept för en snabb genomgång, men även det gick ju bra till slut. Därefter fri lek, vilket för de flesta innebar att laga lunch till morgondagen innan det var dags att lägga huvudet mot kudden.

Fredag den 13 maj

Avgång 05:00 med siktet inställt på Ölands sydspets. På den sista sträckan ut mot udden, förbi fiskestugorna, såg vi en spelande brushane några meter från bilen. Han försökte febrilt imponera på honorna runt omkring. Svårt att veta vad brushonorna tänkte, men oss i bilen charmade han åtminstone!

Vinden var fortfarande påtaglig, men som tur är finns det flera platser att stå på för den som vill stå någorlunda i lä. Som alltid bjöd udden på många vadare, vitfåglar och änder. Jarl upptäckte en roskarl som födosökte i strandkanten och eftersom Caitlin är från Storbritannien fick vi ta reda på att arten passande nog heter turnstone på engelska. Det blev hennes favorit för dagen.

Det går att åka till Öland och lägga nästan all tid och energi på södra udden, men det finns ju så mycket mer att upptäcka. Efter ett par timmar drog vi oss därför mot nordost till Gräsgårds hamn. Här hade vi fin utsikt över viken norr om hamnen samtidigt som fiskestugorna erbjöd lite skydd från blåsten. Kustpipare och ägretthäger var två av arterna som stod ut här, och vi hade dessutom sällskap av två adulta havsörnar som spanade på avstånd. Flera av oss nämnde Gräsgårds hamn som en av dagens favoriter senare på kvällen vid artgenomgången.

Har man verkligen varit på Ölands södra udde om man inte fotograferat Långe Jan i soluppgången? Bäst att inte chansa. Foto: Anna Lotsander

Gräsgårds hamn. Foto: Björn Eklund

Efter fem timmars skådande var det välbehövt att ta det lite lugnt en stund. Vi kunde ju inte bränna ut oss redan! Nästa stopp blev därför Stenhusa gård, där man hittar både BirdLife Sveriges kansli och föreningens välkända butik Naturbutiken (f.d. Naturbokhandeln). Vi tog en sväng i butiken och satte oss sedan på innergården för lunch och glass. Samtidigt njöt vi av tranorna som sträckte över oss och den flitiga staren som matade sina ungar under taknocken. Några tog en kortare promenad för att spana in turkduvorna som befann sig runt knuten.

Fågelskådare slutar aldrig skåda. Inte ens under pausen! Foto: Markus Tallroth.

Sedan var det dags för en överraskning som Kerstin och Lasse hade hintat om tidigare under dagen. De hade stämt träff med Kalle Sundström, vår alldeles egna lokala guide. Vi mötte upp Kalle utanför hans hus i Degerhamn och gick därifrån till Fågelsjön, ett gammalt skifferbrott som numera blivit en fin fågellokal efter nedläggningen av kalkbränningen vid Degerhamns kalkbruk. Lokalen bjöd bland annat på gråhakedopping, vattenrall och smådopping under den dryga timmen vi ägnade här.

När vi kände oss klara gick vi tillbaka till minibussen och lät Kalle guida oss till Albrunna kalkbrott, dagens tredje lokal. Cementa har brutit kalk i området sedan slutet av 1800-talet, men några äldre brott är vattenfyllda och inte längre i bruk. Kalle var kvick att leta fram en dvärgmås bland alla vitfåglar och sjön vimlade av häckande gråhakedoppingar. Anna upptäckte ett par korpar på andra sidan sjön, de såg ut att hålla på med något i gräset. Vi observerade dem en stund när de gjorde flera försök att försiktigt närma sig eller plocka upp något med näbben. Till slut gav de upp. Lasses teori var att de hittat en orm som de ville, men inte riktigt vågade, ge sig på.

En av många gråhakedoppingar på bo i Albrunna kalkbrott. Foto: Kerstin Nordenadler.

Vi avrundade fågelskådningen för dagen med att åka tillbaka till Degerhamn. Kalle visade oss ”Pralinen”, ett vindskydd som han byggt nere i hamnen tillsammans med sin granne. På andra sidan hamnen ligger en stor industribyggnad med häckande svart rödstjärt, så vi stod en stund i vindskyddet för att se om vi kunde få syn på dem. Tyvärr lyste de med sin frånvaro. Vi tackade Kalle så mycket för hans tid och åkte tillbaka till vandrarhemmet efter en lång men trevlig dag.

Vid artgenomgången på kvällen berättade Lasse att han hade en bra och en mindre bra nyhet inför morgondagen. Den bra nyheten var att vi skulle ha en lokalguide igen. Den mindre bra nyheten var att vi stämt träff med sagda lokalguide klockan 03:50 i norra lunden. Bums i säng för att hinna sova några timmar, alltså!

Lördag den 14 maj

Det var ett förvånansvärt piggt gäng som sågs vid minibussen 03:40 denna morgon. Vi åkte till norra lunden där vi träffade Gustav Knall, dagens guide. Hela åtta timmar spenderade vi här, i både norra och södra delen.

I lunden. Foto: Lars Berglund.

Mycket tid ägnades åt att lyssna på fågelsång samtidigt som Gustav pedagogiskt förklarade vad vi såg och hörde, och hur vi kunde särskilja de olika lätena.

På väg ut mot stengömslet. Foto: Lars Berglund

Vi ägnade även lite tid ute i stengömslet. Sandlöpare, myrsnäppa, myrspov och småtärna var några av arterna vi kunde njuta av här.

Efter att ha spenderat hela morgonen och förmiddagen i lunden tog vi en till sväng till södra udden, där alla kunde spendera tiden som de ville – lunch på Fågel Blå och besök på Naturum blandat med fågelskådning i lugnt och skönt tempo.

Björn och Lasse på Fågel blå. Foto: Kerstin Nordenadler.

Gruppen och Gustav gjorde en sista gemensam tripp, denna gång till Gräsgårds kyrka. Vi hade fått nys om två kornsparvar som skulle ha synts till där. Väl på plats var det nästan oförskämt enkelt. Efter bara någon minut fick vi syn på en kornsparv på muren en bit bort, och där satt den fint och stilla i säkert 10 minuter. Ibland ska man ha lite tur!

Vi tackade Gustav så mycket för dagen och ställde in siktet på nästa art: rödspov! De hade synts till vid Heljestads mosse, inte långt från kornsparven och dessutom på vägen till Görans dämme som var vår nästa lokal. Vi stannade och spanade en stund, tills Björn upptäckte en rödspov som spatserade i gräset nära vägen. Även det blev en av dagens fina obsar.

Vid Görans dämme var fågellivet desto lugnare. En fin plats att besöka men just denna gång var det ganska få arter på plats. Klockan hade hunnit bli fyra när vi kom hit, och vi stannade i strax under en timme. Istället för att ägna mer tid här började vi dra oss tillbaka för middag på Kvarnen i Grönhögen. Men inte utan ett kort stopp, förstås! Vi hade inte riktigt sett oss mätta på rödspovar och gjorde därför ett snabbt stopp vid en liten våtmark mellan Skärlöv och Mellby. Här gick rödspoven bara tiotal meter från vägen – underbart! Men sedan var det faktiskt dags att äta. På Kvarnen var det fullt med folk, så det var tur att vi hade bokat bord! Kanske längtade andra besökare också efter omväxling från Lindas pizzeria. 😊

På vägen hem mot vandrarhemmet svängde vi ned mot Ottenby igen i hopp om att få se brushanespel. Igår kväll hade det varit riktigt bra drag, tydligen. När vi kom ner var det inga 80 brushanar som kvällen innan, men vi fick åtminstone se några stycken alldeles vid vägen.

Vid artgenomgången på kvällen kom vi fram till att vi nått upp i 125 arter på ön hittills. Härligt!

Något annat som var härligt var planen inför morgondagen. När man inte tror att man kan gå upp mycket tidigare så presenterar Lasse tidplanen: samling 03:25 för avresa mot Penåsa Ödeby och Alvaret. Målarten är nattskärra.

Söndag den 15 maj

Resans sista dag. Nu gällde det att klämma in så mycket skådning som möjligt innan vi var tvungna att ge oss av. Trots en kort natts sömn var hela gänget samlade vid utsatt tid. Anna mådde mindre bra och valde att avstå den första utflykten för att sova några timmar till.

Det blev inga nattskärror på Alvaret denna gång, men det vägdes upp av gökar, törnskator, törnsångare, rödvingetrast och en vacker soluppgång. När klockan började närma sig åtta kom ett larm om sommargylling i södra lundspetsen. Vi hämtade upp Anna och ilade iväg, men tyvärr blev det ingen gylling heller. Man kan faktiskt inte få allt!

Åter till Ottenby vandrarhem för att samla ihop vårt pick och pack. Vi lämnar strax före halv elva på förmiddagen. Det skulle bli några sista chanser att hänga in nya arter innan bron. Ett återbesök i Grönhögen och Degerhamn i jakt på svart rödstjärt, och så Västerstadsviken och Beijershamn för fler vadare.

På vägen mot Grönhögen ropade Magnus ut tornseglare. Äntligen! En kollektiv känsla av lättnad infann sig i bussen. Lasse hade ju redan tidigt under resan sagt att vi inte kunde lämna ön förrän vi fått se dem, och nu kunde vi med gott samvete rulla bussen norrut och hemåt. Men först ett besök i Västerstadsviken, som sagt.

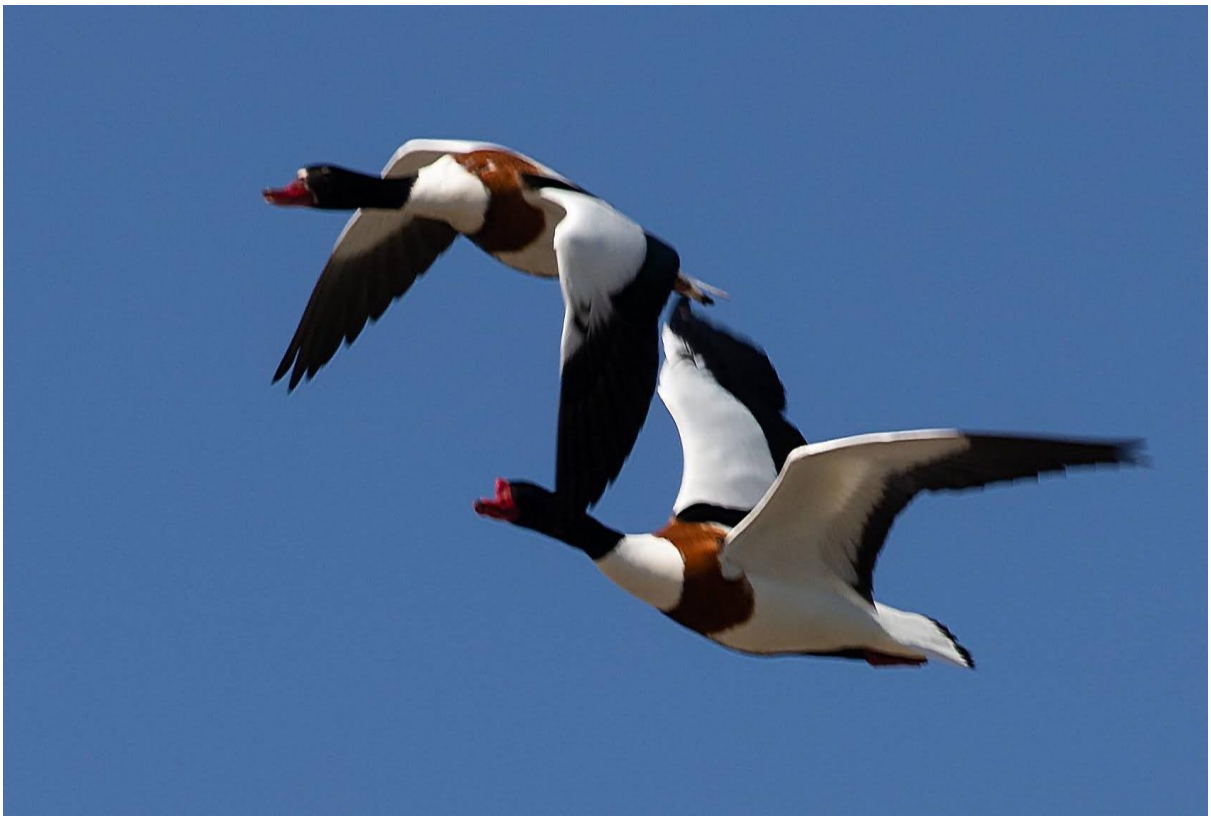

Västerstadsviken är en välkänd rastlokal för vadare och änder den här tiden på året, och hyser utöver det ett antal häckande våtmarksarter. Art på bilden: gravand. Foto: Monica Ahlberg.

Skärfläckor, myrspovar, småspovar, gravänder, skräntärnor, småtärnor och stjärtand i strålande sol rundade av resan på bästa sätt. Slutligen var det dags för oss att styra kosan mot Stockholm. På återseende, Öland!

Platser och tider

Torsdag 12 maj

Herrebro våtmark, Norrköpings kommun	09:00 – 10:00
Stensjö by, Oskarshamns kommun	11:45 – 13:10
Emån, Oskarshamns kommun	13:30 – 14:05
Beijershamn, Öland	15:10 – 17:00

Fredag 13 maj

Södra udden, Öland	05:00 – 08:10
Gräsgårds hamn, Öland	08:40 – 10:00
Fågelsjön, Öland	13:00 – 13:45
Albrunna kalkbrott, Öland	14:10 – 15:45
Degerhamn	16:00 – 16:30

Lördag 14 maj

Norra lunden, Öland	03:50 – 07:50
Södra lunden, Öland	08:05 – 12:30
Södra udden, Öland	12:40 – 14:20
Gräsgårds kyrka, Öland	14:45 – 15:10
Heljestads mosse, Öland	15:25 – 15:50
Görans dämme, Öland	16:10 – 17:00
Våtmark mellan skärlöv – Mellby, Öland	17:15 – 17:25
Södra udden, Öland	19:15 – 19:30

Söndag 15 maj

Penåsa Ödeby, Alvaret, Öland	04:00 – 07:45
Södra lundspetsen, Öland	08:15 – 08:45
Grönhögen industriområde, Öland	10:40 – 10:55
Degerhamn, Öland	11:05 – 11:30
Västerstadsviken, Öland	11:45 – 13:15
Beijershamn, Öland	13:55 – 14:50

Arter som observerats av minst två deltagare

Kanadagås	TF	Vigg	FLS
Vitkindad gås	TFLS	Ejder	TFLS
Grågås	TFLS	Svärta	F
Bläsgås	TL	Knipa	FS
Knölsvan	TFLS	Storskrake	FLS
Sångsvan	T	Småskrake	FL
Gravand	TFLS	Fasan	TLS
Årta	F	Storlom	F
Skedand	FLS	Smådopping	F
Snatterand	TLS	Gråhakedopping	F
Bläsand	F	Skäggdopping	TFS
Gräsand	TFLS	Svarthakedopping	F
Stjärtand	S	Gråhäger	TFLS
Kricka	F	Ägretthäger	F
Brunand	F	Storskarv	TFLS

Fiskgjuse	S
Småspov	S
Storsprov	L
Myrspov	LS
Rödspov	L
Roskarl	FL
Kustsnäppa	L
Brushane	FLS
Myrsnäppa	L
Mosnäppa	TS
Sandlöpare	L
Kärrsnäppa	TFLS
Enkelbeckasin	LS
Silvertärna	TFLS
Tobisgrissla	F
Tamduva	TFLS
Ringduva	TFLS
Turkduva	F
Gök	TFLS
Kattuggla	L
Skata	TFLS
Kaja	TFLS
Råka	TFLS
Kråka	TFLS
Korp	FLS
Blåmes	TFLS
Talgoxe	TFLS
Sånglärka	TFLS
Sparvhök	FS
Brun kärrhök	TFLS
Ängshök	FS
Röd glada	TFLS
Havsörn	FLS
Ormvråk	F
Vattenrall	F
Sothöna	TFLS
Trana	FS
Strandskata	TFLS
Skärfläcka	TFLS
Tofsvipa	TFLS
Ljungpipare	S
Kustpipare	FL
Större strandpipare	TFLS
Drillsnäppa	FS
Rödbena	TFLS
Grönbena	TFLS
Svartsnäppa	FL
Gluttsnäppa	FLS

Skrattmås	TFLS
Dvärgmås	FS
Fiskmås	TFLS
Havstrut	TF
Gråtrut	TFLS
Silltrut	FLS
Skräntärna	LS
Kentsk tärna	FL
Småtärna	FLS
Fisktärna	FLS
Tornseglare	S
Större hackspett	TLS
Tornfalk	FLS
Lärkfalk	LS
Törnskata	LS
Backsvala	F
Ladusvala	TFLS
Hussvala	TFLS
Lövsångare	TFLS
Gransångare	TFLS
Grönsångare	TFLS
Rörsångare	FS
Härmsångare	TS
Svarthätta	TLS
Trädgårdssångare	S
Ärtsångare	TFLS
Törnsångare	LS
Gärdsmyg	LS
Nötväcka	L
Trädkrypare	L
Stare	TFLS
Koltrast	TFLS
Björktrast	TFLS
Rödvingetrast	S
Taltrast	LS
Grå flugsnappare	TLS
Rödhake	TLS
Näktergal	TFLS
Svartvit flugsnappare	TFL
Halsbandsflugsnappare	LS
Rödstjärt	TLS
Buskskvätta	LS
Stenskvätta	FLS
Gråsparv	TFLS
Pilfink	TFLS
Gulärla	TFLS
Sädesärla	TFLS
Ängspiplärka	TFLS

Trädpiplärka	LS	Grönfink	TFLS
Bofink	TFLS	Hämpling	FL
Stenknäck	L		
Steglits	TFLS		
Gulhämpling	F		
Kornsparv	FL		
Gulsparv	TFLS		
Sävsparv	S		

T = Torsdag 12 maj

F = Fredag 13 maj

L = Lördag 14 maj

S = Söndag 15 maj